

ՀԵՆՐԻԿ ԲԱԽՉԻՆՅԱՆ

ՍԱՐԳԻՍ ԲԱՂՈՒԵՅՈՒ ՏԱՂԵՐԸ

Ուշ միջնադարի տաղասաց Սարգիս վարդապետ Բալուեցու գրական ժառանգությունից հայտնի է տասնյոթ տաղ, որ բանաստեղծն ինքը գրի է առել 1759 թվականին ստացած մի ձեռագիր գրքի վերջին էջերում: Մինչև 19-րդ դարի 90-ական թվականները այն գտնվել է Կեսարիայի սր. Սարգիս վանքի ձեռագրատանը: Տրդատ Պալյանը, Կեսարիայի վիճակի առաջնորդական պաշտոնը վարելիս (1887-1911), կազմել է հիշյալ վանքի ձեռագրերի ցուցակը, ուր կա նաև մեզ հետաքրքրող ձեռագրի (N 7) նկարագրությունը¹: Ըստ այդ նկարագրության, ձեռագիրը բաղկացած է եղել 166 էջից, գրիչը, գրչության վայրն ու թվականը՝ անհայտ: Ձեռագիրն սկզբից մինչև 154-րդ էջը ընդգրկել է Սիմեոն Զուղայեցու «Տրամաբանութիւնը», իսկ 155-րդ էջում գտնվել է աշխատության վերջաբան-հիշատակարանը, որը Տ. Պալյանը սխալմամբ վերագրել է ձեռագրի գրչին²: Նույն էջում Սարգիս Բալուեցին, որպես հետագա ստացող, թողել է հետևյալ հիշատակարանը. «Շնորհեցաւ գիրքս այս ընծայ ինձ՝ Սարգիս վարդապետիս Բալուեցոյ, ձեռամբ առն ումեմն հոգեսիրի Կարապետ կոչեցելոյ, որոյ որդիքն... (անունները գրված չեն) կոչեալ, առ ի յիշատակ հոգւոց իւրեանց եւ հանգուցելոց ի Տէր: Որ եւ Քրիստոս աստուած ընկալցի ի փառս իւր եւ հատուցէ վարձս վաստակոց իւրեանց ի միւսանգամ գալստեան, շնորհելով արքայութիւնն երկնից անգրաւ յաւիտենից. ամէն: Եղեւ այս՝ թվին ՌՄԸ (= 1759), ապրիլի ԻԸ (28), ի Տրովաղայ, առ դրան Սուրբ Աստուածածնին եւ Սուրբ Ստեփաննոսի գեղեցիկ տաճարացս»³:

¹ Տ. Պալյան, Ցուցակ հայերէն ձեռագրաց ի Թուրքիա, հատոր Ա, Կեսարիոյ վիճակ, տետր Ա՝ Ցուցակ հայերէն ձեռագրաց սուրբ Սարգսի վանոց ի Կեսարիա, Կոստանդնուպոլիս, 1892, էջ 16-22:

² Անդ, էջ 16, հմմտ. Սիմեոն Զուղայեցի, Գիրք տրամաբանութեան, Կ. Պոլիս, 1728, էջ 232-233:

³ Անդ:

Հիշատակարանից հետո ձեռագրի 156-166 էջերում Բալուեցին գրի է առել իր տաղերը հետեւյալ վերտառութեամբ՝ «Տաղք ասացեալք ի տէր Սարգիս վարդապետէ Բալուեցոյ՝ աշակերտէ տեան Միքայել կաթողիկոսի Կիլիկեցոյ»⁴: Տ. Պալյանն իր ցուցակում ընդօրինակելով դրանք, նշել է, թե «սույն տաղք՝ թվով 17, ինքնագիր են հեղինակին, ընդօրինակութունքն տես վարը»⁵: Սակայն ձեռագրացուցակում ընդօրինակված է ոչ թե 17, այլ՝ 16 տաղ: Հավանաբար ծանոթագրութեան 17-ը տպագրական վրիպակ է⁶:

Բ. Կյուլեսերյանը իր «Պատմութուն կաթողիկոսաց Կիլիկիո» աշխատութեան մեջ, առանց աղբյուրը նշելու, տեղեկացնում է, թե 1770 թվականին «Բալուեցի Սարգիս վարդապետ «Ողբերգական Տաղ» մը նվիրած է Գաբրիել կաթողիկոսին՝ անոր նահատակութեան առթիւ»⁷: Գուցե եւ այս տաղը, որ մեզ չհաջողվեց հայտնաբերել, նույնպես գտնվել է Տ. Պալյանի նկարագրած ձեռագրում եւ հավանաբար ծավալուն լինելու պատճառով տեղ չի գտել նրա ձեռագրացուցակում:

Ուշագրավ մի վկայութուն է թողել Կիլիկիայի կաթողիկոս Եփրեմ Ա-ն (1771-1784) իր տոհմի՝ Աջապահյանների ազգաբանութեան մեջ: Նա վկայում է, որ իր հորեղբոր՝ Միքայել Ա. Աջապահյան կաթողիկոսի կյանքի պատմութունն, իրեն կանխելով, գրել է «ոմն յաշակերտաց նորա (Միքայելի - Հ. Բ.) ըստ իւրոյ եզականի իմաստութեանն քաղցրաշար շարադրութեամբ, զիմս ասեմ վարժապետ՝ զՍարգիս մեծիմաստ վարդապետն...»⁸: Շատ հավանական է, որ այս Սարգիս վարդապետը նույն ինքը՝ Սարգիս վարդապետ Բալուեցին է: Հիշենք, որ վերջինս, իր իսկ վկայութեամբ, եղել է աշակերտը «Տեան Միքայել կաթողիկոսի Կիլիկեցոյ», այն է՝ Միքայել Ա. Աջապահյանի (1737-1758): Եթե իրոք այդպես է, ապա պիտի ընդունենք, որ Սարգիս Բալուեցին ոչ միայն եղել է Միքայել կաթողիկոսի աշակերտն ու կենսագիրը, այլեւ նրա եղբորորդուն՝ Եփրեմի ուսուցիչներից մեկը:

Եղած տվյալներով հնարավոր չէ որոշել Սարգիս Բալուեցու ծննդյան ու մահվան թվականները: Ծնված պետք է լինի 18-րդ դարի սկզբին: Մականունից կարելի է ենթադրել, որ ծագումով Բալու քաղաքից էր:

⁴ Անդ, էջ 17-22:

⁵ Անդ, էջ 16:

⁶ Աղբյուր ունենալով Տ. Պալյանի ձեռագրացուցակը, Հ. Անառյանը գրել է. «Սարգիս Վարդապետ Բալուեցի. աշակերտ Միքայել կաթողիկոսի Կիլիկիո. տաղասաց. ունի 17 տաղ, որոնց ինքնաձեռագիրը՝ 1759 թվից, մնում է այժմ» (Հ. Անառյան, Հայոց անձնանունների բառարան, հ. Գ, Երևան, 1948, էջ 158):

⁷ Բ. Կյուլեսերյան, Պատմություն կաթողիկոսաց Կիլիկիո, Անթիլիաս, 1939, էջ 504:

⁸ Հ. Տաշյան, Ցուցակ հայերէն ձեռագրաց մատենադարանին Մխիթարեանց ի Վիեննա, հ. Ա, Վիեննա, 1895, էջ 359:

Թուրքերի ճնշման հետեւանքով Բալուի հայերից շատերը թողնելով հայրենի քաղաքը, հաստատվել են Կիլիկիայի խոշոր կենտրոններում, հատկապես՝ «վաճառաշահ» Ադանայում: Բալուեցի հայերի «գրեթե հինգերորդ մասը գաղթած է Կիլիկիայի կեդրոնն՝ Ատանա», - գրում է Ս. Էփրիկյանը⁹: Ինչպես պարզվում է Սարգիս Բալուեցու հիշատակարանից, նա եւս հաստատվել է Ադանայում (Տրովադա):

Բալուեցու ապրած ժամանակաշրջանում Կիլիկիան վաղուց արդեն կորցրել էր իր վաղեմի փառքը եւ զորութունը: Կործանվել էր հայոց թագավորութունը, եւ հայերի մեծ մասը գաղթել կամ բնաջնջվել էր: Երկիրը դարձել էր ինքնակոչ թուրք իշխանների ու գավառապետների կռվախնձոր: Այս պայմաններում տակավին իր գոյութունն էր պահպանում Սսի կաթողիկոսարանը: Սակայն Կիլիկիայի կաթողիկոսները, ինչպես վկայում է ժամանակագիրներից մեկը, «ոչ եւս կարացին կալ մնալ յանդորրու յաթոռ իւրեանց, այլ երերեալ, տատանեալ շրջէին տեղեաց ի տեղ, ի քաղաքէ քաղաք, երբ գտանեին սակաւ ինչ հանգստութիւն՝ յաթոռն դառնային, բայց ոչ կարէին երկար մնալ անդ՝ ի սակս տառապանացն, զոր կրէին յապստամբ բռնակալացն վասն դրամոյ»¹⁰: Այս իրավիճակում Կիլիկիայի իրար հաջորդած երեք կաթողիկոսները՝ Միքայել, Գաբրիել եւ Եփրեմ Աջապահյանները, շարաշար սպանվեցին թուրք բռնապետների կողմից: Ինչպես տեսանք, Սարգիս Բալուեցին այդ կաթողիկոսներից առաջինի աշակերտն էր եւ վերջինի ուսուցիչը: Հավանաբար, նա սերտ կապերի մեջ է եղել Գաբրիել կաթողիկոսի հետ, որի եղբերական մահվան առթիվ գրել է մեզ անհայտ «Ողբերգական տաղը»:

Իր կյանքի մեծ մասը Բալուեցին ապրել է Ադանայում: Քաղաքն այդ ժամանակ ունեցել է հայ եպիսկոպոսական աթոռ՝ առաջնորդությամբ Գրիգորիս եպիսկոպոսի: Այնտեղ գործում էին 13-14-րդ դարերում կառուցված երկու փառահեղ եկեղեցիներ՝ Սուրբ Ստեփանոս, որտեղ եւ սպասավորել է Սարգիս վարդապետ Բալուեցին: Հատկանշական է, որ բանաստեղծն իր կրոնական տաղերից մեկը նվիրել է Աստվածածնին, մյուսը՝ Ստեփանոս Նախավկային:

Հավանաբար, Սարգիս Բալուեցին զբաղվել է նաեւ գրչությամբ: 18-րդ դարի կեսերին, այն եկեղեցիներում, ուր գործել է նա, ընդօրինակվել են մի շարք ձեռագրեր, որոնց գրիչն է Հովհաննեսի եւ Մարգարտի որդի Սարգիսը: Վերջինս իրեն կոչել է «մարմնաքանձ» եւ «յողուածաքանձ» մականուններով,

⁹ Ս. Էփրիկյան, Բնաշխարհիկ, հ.Ա., Վենետիկ, 1902-1907, էջ 729:

¹⁰ «Դիվան Հայոց պատմության», գիրք Դ, Թիֆլիս, 1899, էջ 720, տե՛ս նաեւ էջ 729-30:

չնշելով սակայն, իր բալուեցի կամ վարդապետ լինելը¹¹: Ուշագրավ է, որ Սարգիս գրիչը ի թիվս այլ ձեռագրերի գաղափարել է նաև Սիմեոն Զուղայեցու «Տրամաբանութիւնը», հավանաբար օրինակ ունենալով 1759 թվականին Բալուեցու ստացած ձեռագիրը: Գաղափար օրինակն, ըստ երեւութին, եղել է անբավարար վիճակում, եւ գրիչն, իր վկայութեամբ, բավական աշխատել է նրա սրբագրութեան վրա¹²:

Թերեւս որոշ ժամանակ Բալուեցին ապրել է նաև Սիս քաղաքում, որտեղ առիթ է ունեցել աշակերտելու Միքայել Աջապահյանին: Սա ժամանակի կրթված մարդկանցից էր. Կիլիկիայի կաթողիկոս է ընտրվել քսան տարեկան հասակում եւ իր կաթողիկոսութեան քսաներորդ տարում սպանվել է Կիլիկիայի բռնակալներից մեկի՝ Ղոջանօղլու Յուսուֆ աղայի կողմից¹³: Հայտնի չէ, թե Բալուեցին երբ եւ ինչ պայմաններում է աշակերտել Միքայելին: Պարզ է միայն, որ նա չափազանց սիրել է իր ուսուցչին, նրան համարել «գերապանձ դիտող» եւ այնքան հպարտ է եղել նրան աշակերտած լինելու համար, որ այդ փաստը հատուկ նշել է իր տաղերի խորագրում: Բայց իր սիրո եւ երախտիքի լավագույն վկայութիւնը, ըստ երեւութին, մեզ անձանոթ այն վարք-կենսագրութիւնն է եղել, որ նա, հավանաբար, գրել է Միքայելի նահատակութիւնից (1758) հետո: Եփրեմ կաթողիկոսի վկայութեամբ, ինչպես տեսանք, այդ կենսագրականը գրված է եղել «ըստ իւրոյ եզականի իմաստութեանն քաղցրաշար շարագրութեամբ»:

Ըստ երեւութին, Սարգիս Բալուեցին վարդապետական աստիճան է ստացել հենց իր ուսուցիչ Միքայել կաթողիկոսից՝ նրա գահակալութեան վերջին տարիներին: Տաղասաց վարդապետը Կիլիկիայում բավական մեծ անուն եւ համարում է ունեցել, սերտորեն կապված է եղել Սսի կաթողիկոսարանին: Այդ իսկ պատճառով նրան է վստահվել Աջապահյանների տոհմից՝ Եփրեմի կրթութեան գործը: Վերջինս հետագայում իր ուսուցչին մեծարելով անվանել է «մեծ-իմաստ վարդապետ»: Հավանաբար Բալուեցին իր աշակերտին այլ գիտութիւնների հետ մեկտեղ սովորեցրել է նաև բանաստեղծական արվեստի գաղտնիքները: Այդ են վկայում Եփրեմ Ա-ի չափածո ստեղծագործութիւնները:

¹¹ Ն. Պողարյան, Մայր ցուցակ ձեռագրաց սրբոց Յակոբեանց, հ. Բ, Երուսաղեմ, 1967, էջ 526, Մ. Քեչիշյան, Յուցակ հայերէն ձեռագրաց Զմմառի մատենադարանին, հ. Ա, Վիեննա, 1964, էջ 294:

¹² Ն. Պողարյան, Մայր ցուցակ, հ. Գ, Երուսաղեմ, 1968, էջ 161: Ըստ երեւութին, Սարգիս Բալուեցուց տարբեր է մահտեսի Սարգիս Բալվըցին, որը 1749 թվականին իր կնոջ՝ Կուզայի հետ Երուսաղեմում ստացել է մի Շարակնոց (Ն. Պողարյան, Մայր ցուցակ, հ. Ե, Երուսաղեմ, 1971, էջ 499):

¹³ Բ. Կյուլեւերյան, նշվ. աշխատ., էջ 490:

րը¹⁴: Ի դեպ, եփրեմ կաթողիկոսը թողել է նաև իր տոհմի՝ Աջապահյանների ինչպես արձակ, այնպես էլ շափածո պատմությունը¹⁵:

Թե որ հասակից է Սարգիս Բալուեցին զբաղվել տաղերգությամբ, անհայտ է: 1770 թվականին նա դեռ ապրում եւ ստեղծագործում էր: Այդ թվականին դաժանորեն սպանվել է Միքայել կաթողիկոսի եղբայրն ու հաջորդը՝ Գարրիել Աջապահյանը (1758-1770)¹⁶, եւ այդ առիթով Բալուեցին գրել է հիշյալ «Ողբերգական տաղը»:

Բալուեցու տաղերը ժամանակին տարածված եւ սիրված են եղել: Վիեննայի Մխիթարյանների մատենադարանում գտնվող՝ 1765 թվականին գրչագրված ձեռագիր երգարանում (N 412, էջ 40բ) տեղ է գտել նաև Սարգիս Բալուեցու «Միրայորդոր ծաղկանց հոտոցն» սկսվածքով սիրո երգը¹⁷:

Սարգիս Բալուեցու՝ մեր ձեռքի տակ եղած թվով 16 տաղերից յոթը սիրո երգեր են, երկուսը՝ խրատական բանաստեղծություններ, իսկ մնացած յոթն ունեն կրոնական բովանդակություն: Նրա տաղերի վրա ընդհանուր առմամբ նկատելի է միջնադարյան տաղերգության ազդեցությունը: Կանոնավոր կրթություն ստացած եւ վարդապետի աստիճանի հասած բանաստեղծը քաջ ծանոթ է եղել միջնադարի հայ քնարերգությանը: Իր արվեստով Բալուեցին առավել հոգեհարազատ է իր մեծ ժամանակակիցին՝ Պաղտասար Դպիրին, որի բանաստեղծական դպրոցի ներկայացուցիչներից մեկը կարելի է համարել նրան:

Նկատի ունենալով Սարգիս Բալուեցու տաղերի գրական արժեքը եւ այն հանգամանքը, որ դրանք բնագրային անբավարար վիճակով հրապարակվել են Տ. Պալյանի ձեռագրացուցակում, որից սահմանափակ օրինակներ են մնացել (Մաշտոցի անվան Մատենադարանում պահպանվում է նրա լուսապատճենը), մենք կազմել ենք այդ տաղերի քննական բնագրերը, որոնք ներկայացնում ենք ստորև:

¹⁴ Անդ, էջ 511-26:

¹⁵ Ղ. Ալիշան, Սիսուան, Վենետիկ, 1885, էջ 220-21:

¹⁶ Այս մասին տե՛ս եփրեմ Ա-ի հիշատակարանը (Ս. Սյուրմեյան, Ցուցակ հայերէն ձեռագրաց Հալիպի ս. Քառասուն Մանկունք եկեղեցոյ եւ մասնատուրաց, Երուսաղեմ, 1935, էջ 372):

¹⁷ Հ. Տաշյան, Ցուցակ, էջ 863:

Ա

ԱՌ ՍԷՐՆ ՃՇՄԱՐԻՏ

Սիրելի սէ՛ր իմ եւ հոգի,
 Կարօտ եմ քեզ, մերձ իմ երի՛.
 Համեղ 'ւ անուշահամ գինի՛
 Թարց քեւ է ինձ դառն եւ լեղի:

Արդ, արտասուս աղբերանման
 Վասն քո հեղում յարժամ,
 Զի թէ այգի կամ բուրաստան՝
 Թարց քեւ է ինձ սուգ տարածամ:

Բախութին՝ փաստ քանոն սիրոյ,
 Մի՛ թողուր զիս ի մէջ սգոյ.
 Ծաղկունք հոտարուրք, վարդ յարզոյ՝
 Թարց քեւ է ինձ նման փշոյ:

Գոնէ ցո՛յց ինձ տես քո պայծառ՝
 Համպարտիպ լուսով լցեալ.
 Նարդոս ազնիւ հոտով բուրավառ՝
 Թարց քեւ է ինձ հուր մշտավառ:

Իսկօրէն սիրոյդ բաղձանաց
 Կայ անդադար աչերս ի լաց,
 Բարելիր սեղան զարդարած՝
 Թարց քեւ է ինձ կրակ վառած:

Սիրոյ քո այնքա՛ն եմ կարօտ,
 Հոտաւէտ ծաղկամբ լի արօտ,
 Թէեւ խառնիմ անմահից հօտ,-
 Թարց քեւ է ինձ դժոխք անդ մօտ:

Բ

Սիրիելի՛, քո ծառայն եմ ես,
 Գեղաչեայ եւ պայծառ երես,

Ե՛կ յայգին իջցուք դու եւ ես.
Ազնի՛ւ, բերկրուն եղեալ ցնծա՛ ընդ մեզ:

Ազնի՛ւ, պուպուպի ի սէր վարդին
Ընդ արեւոյն իջեալ այգին՝
Նստիլ վերայ կանաչ թփին.
Ազնի՛ւ, թեւատարած ծա՛փ ընդ ծափին:

Բախութեան օրերն եհաս,
Համայն ծաղկունք բացեալ խիստ խաս,
Կարմիր գինի եւ ոսկեայ թաս.
Ազնի՛ւ, մնամ թէ՛ դու լցեալ ինձ տաս:

Քոյնզգոյն մրգաբեր ծառեր,
Մանտրագորք անշուք, նշաբեր՝
Կարմիր-ճերմակ ծաղկամբ ծաղկեր,
Ազնի՛ւ, որոց հոտոյ եմ զմայլեր:

Իմ սիրելի՛ դու աննման,
Այս օրս է ժամ իսկ ցնծութեան,
Ես եւ դու իջցուք բուրաստան՝
Ի սէր ծաղկանցս պատուական:

Ստուերաւ թաւ ծառոց նստցուք,
Համեղազոր գինին արբցուք,
Մեծաւ սիրով ուրախասցուք,
Փառս արարչէն հանուրց տացցուք:

Գ

Սաստիկ սիրոյդ առ դիպեցայ,
Վասն այն առ սէրդ իմ յարեցայ,
Սրտիս բաղձանք քե՛զ վարկեցայ.
Արի՛ բարձանց, ե՛կ իմ սէր,
Սէ՛ր, սէ՛ր, աննման սէր:

Արեգակնատես աննման,
Իմ գերունակ եւ պատուական,

Քանզի կարօտ եմ անսահման,
Արի՛ բարձանց, ե՛կ իմ սէր,
Սէ՛ր, սէ՛ր, աննման սէր:

Բախճան սիրոյ ըզքեզ գիտեմ,
Վասն այն ճանապարհս քո դիտեմ,
Բա՛ւ վարկեա, տեսոյդ կարօտ եմ.
Արի՛ բարձանց, ե՛կ իմ սէր,
Սէ՛ր, սէ՛ր, աննման սէր:

Պահար անգին՝ ծովուց ընծայ,
Արի, տեսոյդ սիրտ իմ ցնծայ,
Քան զքեզ սիրելի ինձ ոչ կայ.
Արի՛ բարձանց, ե՛կ իմ սէր,
Սէ՛ր, սէ՛ր, աննման սէր:

Ի մէջ ծաղկանց վարդի հանգոյն,
Տեսլեամբ շքնաղ, պայծառագոյն
Ե՛կ, ցնծութիւն իմ յարահուն,
Արի՛ բարձանց, ե՛կ իմ սէր,
Սէ՛ր, սէ՛ր, աննման սէր:

Սահման սիրոյդ անբաւելի,
Վերնոյն շնորհօք գիտեմ քեզի,
Մերձի՛ր առ իս՝ ես քեզ գերի.
Արի՛ բարձանց, ե՛կ իմ սէր,
Սէ՛ր, սէ՛ր, աննման սէր:

Դ

Սիրայորդոր ծաղկանց հոտոյն
Է՛ջ ի պարտէզ առաւօտուն,
Առ զիս ընդ քեւ, ի՛մ ցնծութիւն,
Ուրախ լեր, սէ՛ր իմ սիրասուն:

Բախարար քաղցրրիկ բաժակ,
Լցեալ լի ոսկեայ ըմպանակ,
Գեղեցիկ շրթամբ կարմրակ

Արդ, ուրախ լեր, սէ՛ր իմ անքանակ:
 Իսկ քաղցրաձայն թռչունք համայն
 Ի սէր քո իջին բուրաստան,
 Սաւառնելով սէր քո խայտան.
 Ուրախ լեր, սէ՛ր իմ պատուական:

Վաղ առաւօտ ցօղն իջանի,
 Տերեւ ծաղկանցն փայլփայլի,
 Արփին պայծառ արեւ ծագի.
 Ուրախ լեր, սէ՛ր իմ սիրելի:

Բամեալ սրտով բազմիմք սեղան
 Հետ սիրելեաց զարմանազան,
 Դրուատեսցուք երգ քաղցրաձայն.
 Ուրախ լեր, սէ՛ր իմ աննման:

Արդ, ով չքնաղ, ի՞նչ եղեւ քեզ,
 Բա՛ց զբերանդ, խօսի՛ր ընդ մեզ,
 Պաղուկ ջրեր, կանանչ պարտէզ.
 Ուրախ լեր, սիրելի՛ իմ հեզ:

Երանի թէ մնայիր աստ,
 Ռ՛վ իմ ուրախութեանս փաստ,
 Տեսեր զիս՝ մի՛ լինիր ուրաստ.
 Ուրախ լեր, սէ՛ր իմ բարբրաստ:

Ե

Սիրելի՛ իմ քաղցրահայեաց, նազելի,
 Քեզ աւետի՛ս՝ ձմեռն էանց,
 Նաեւ ձայն տատրակի հնչեաց.
 Եկ նի՛ստ ընդ վիմով,
 Եկ նի՛ստ ընդ վիմով.
 Յանկալի՛, ցնձասցուք սիրով:

Ահա արգելք մեր ծաղկեցան, նազելի,
 Գոյն զգոյն ծաղկոք փթթեցան,

Ստուերք արեգական¹⁸ դարձան.

Եկ նի՛ստ ընդ վիմով,

Եկ նի՛ստ ընդ վիմով.

Յանկալի՛, ցնծասցուք սիրով:

Բամե՛ա փութով դու ի բարձանց, նազելի՛,

Շողշողելով վերայ լերանց,

Քանզի պայման սիրոյդ էանց.

Եկ նի՛ստ ընդ վիմով,

Եկ նի՛ստ ընդ վիմով.

Յանկալի՛, ցնծասցուք սիրով:

Գիտե՛ս, հրով քոյին ազդու, նազելի՛,

Բորբոքեցայ, արի շիշո՛,

Միշտ բաղձանօք բաղձամ գտես քո.

Եկ նի՛ստ ընդ վիմով,

Եկ նի՛ստ ընդ վիմով.

Յանկալի՛, ցնծասցուք սիրով:

Ի քէն հեռի գոլով անձն իմ, նազելի՛,

Օր ըստ օրէ հիւժեալ մաշիմ,

Առանց քեզ ունայն է կեանք իմ.

Եկ նի՛ստ ընդ վիմով,

Եկ նի՛ստ ընդ վիմով.

Յանկալի՛, ցնծասցուք սիրով:

Սիրոյ քոյին յոյժ խեւացայ, նազելի՛,

Քանի որ ի քէն հեռացայ,

Վասն այն այժմոյս ի քեզ դարձայ.

Եկ նի՛ստ ընդ վիմով,

Եկ նի՛ստ ընդ վիմով.

Յանկալի՛, ցնծասցուք սիրով:

Վերին կամարաց աննման, նազելի՛,

Արփնորեկ աչերոյդ խորան՝

¹⁸ Այս բառի փոխառեն բնագրում դրված է նրա գաղափարագիրը:

Բամից ցաւոց դեղ սպեղան.

Եկ նի՛ստ ընդ վիմով,

Եկ նի՛ստ ընդ վիմով.

Յանկալի՛, ցնծասցուք սիրով:

Գրունք շրթանց քոյին շքեղ, նազելի՛,

Այտիցդ գեղն զէտ բիւրեղ,

Պարծառափայլ եւ լուսահեղ.

Եկ նի՛ստ ընդ վիմով,

Եկ նի՛ստ ընդ վիմով.

Յանկալի՛, ցնծասցուք սիրով:

Երանի տամ քեզ ունողաց, նազելի՛,

Տեսոյդ հանդէպ դեգերողաց,

Ի մէնջ զիա՞րդ շրջիս ի բաց.

Եկ նի՛ստ ընդ վիմով,

Եկ նի՛ստ ընդ վիմով.

Յանկալի՛, ցնծասցուք սիրով:

2

Արգաւանդ, պտղատու այգոյ նոր ծաղիկ, սէ՛ր իմ, նոր ծաղիկ,

Բուրի ի քէն հոտ կեցութեան անուշիկ, անուշիկ,

Զմայլեցոյց սիրահարեալս քոյդ հոտիկ, սէ՛ր իմ, քոյդ հոտիկ.

Ո՛վ աննման, ե՛կ, մի՛ թողուր զիս միայն, զիս միայն,

Ե՛կ, մի՛ մնար, ե՛կ, ոչ կարմիր կալ միայն, կալ միայն:

Բուրաստանի նման փթթեալ ծաղկալի, սէ՛ր իմ, ծաղկալի,

Ի քէն ձօն պարգեաց գերարփի, գերարփի,

Պարտէզ հոգւոյս ոռոգես, ջուր կենդանի, սէ՛ր իմ, կենդանի.

Ո՛վ աննման, ե՛կ, մի՛ թողուր զիս միայն, զիս միայն,

Ե՛կ, մի՛ մնար, ե՛կ, ոչ կարմիր կալ միայն, կալ միայն:

Գարնանային եղանակի կարմիր վարդ, սէ՛ր իմ, կարմիր վարդ

Ոսկեճաճանշ, ահանակերտ գլխոյ զարդ, գլխոյ զարդ,

Գոհար ահանց հիւսեալ սսակ իբր զվարդ, սէ՛ր իմ իբր զվարդ,

Ո՛վ աննման, ե՛կ, մի՛ թողուր զիս միայն, զիս միայն,

Ե՛կ, մի՛ մնար, ե՛կ, ոչ կարմիր կալ միայն, կալ միայն:

Դրախտ նորագուարճ համայն բարեօք լի առատ, սէ՛ր իմ, լի առատ,
 Շքեղատիպ, լուսացնցուղ, անարտ, անարատ,
 Բաժակ ոսկի՛ լցեալ սիրով անապակ, սէ՛ր իմ, անապակ,
 Ո՛վ աննման, ե՛կ, մի՛ թողուր զիս միայն, զիս միայն,
 Ե՛կ, մի՛ մնար, ե՛կ, ոչ կարմիր կալ միայն, կալ միայն:

Երջանկատես, չքնաղատիպ ամենից, սէ՛ր իմ, ամենից,
 Մոց քո պարտէզ շնորհիւ լցեալ բարելից, բարելից,
 Յետնեալ ծառայս ա՛ռ ի ծոց քո բարելից, սէ՛ր իմ, բարելից,
 Ո՛վ աննման, ե՛կ, մի՛ թողուր զիս միայն, զիս միայն,
 Ե՛կ, մի՛ մնար, ե՛կ, ոչ կարմիր կալ միայն, կալ միայն:

ՎԱՐԴՆ ԱՍԷ

Ահա գարունն եկեալ եհաս,
 Խեղճուկ պուլպուլ քանի՞ մէկ լաս,
 Ի սար, ի ձոր երթաս եւ գաս,
 Հանդէպ ծառոյս նստեալ ողբաս,
 Մի՛ լար, իմ ժամանակն եհաս.
 Բացուիլ փայլուն որպէս էլմաս:

ՊՈՒԼՊՈՒԼՆ ԱՍԷ

Քանի աշնան հողմերն պաղ
 Փչեց՝ իմ սրտիկն ելից աղ,
 Զի շորացոյց ծառղ չքնաղ,
 Վասն այն ասեմ հազար աւաղ.
 Առաւօտուն ես վաղ ընդ վաղ
 Մինչ հայիմ քեզ՝ լինիմ զբաղ:

ՎԱՐԴՆ ԱՍԷ

Իսկապէս ցուրտ հովըն աշնան
 Զիս շորացոյց քեզ (յ)անդիման,
 Հարաւաշունչ հողմըն գարնան
 Վեր ընծիւղեաց զիս զէտ շուշան.
 Այժմ արձակեմ ճիւղ հրաշագան,
 Ունելով վարդ՝ կարմիր ինքեան:

ՊՈՒԼՊՈՒԼՆ ԱՍԷ

Ուրեմն եմ գամ քեզի մօտիկ,
 Շինեմ զբոյնս իմ խորոտիկ,
 Իմ ցանկալի վարդ խտուտիկ,
 Հագեր ես կանանչ տերեւիկ,
 Միշտ ծիծաղիս որպէս մանկիկ,
 Բուրելով հոտ քո անուշիկ:

ՎԱՐԴՆ ԱՍԷ

Կարի գանգատ ունիմ ի քէն,
 Դու ողբալով կառնես ինձ գեն,
 Զի սիրելի կարծիս յինէն,
 Սակայն անհաշտ ունիս ինձ քէն,
 Այդ արտասուքն հեղա(ա)լ ի քէն
 Հուր կու դառնայ, կայրէ զիս մէն:

ՊՈՒԼՊՈՒԼՆ ԱՍԷ

Ինձ պարտ էր քեզ մեղադրել,
 Զքոյդ ի քեզ մատուցանել,
 Որպէս ոխ ունիմ սիրադ անել,
 Որ կու բացուիս ինձ շեմ ձայներ.
 Մի՞թէ ունիս ինձ պէս ընկեր՝
 Վասն քո շրջող միշտ երեր:

Ը**Ի ԴԷՄ ԽԱԶԵԼՈՒԹԵԱՆ ՅԻՍՈՒՄԻ**

Սոսկալի աւուրն ահաւոր ուրբաթոյն մեծի,
 Զոր հեղուսիք բեւեռեցին զքեզ, Տէ՛ր, ի խաչի,
 Զհանդուրժեալ շարշարանաց հանուրցդ արարչին,
 Խաւարեցաւ լոյս արեւոյն ի միջօրէին:

յԱհէ աստուածային փառաց քոյին սասանէր
 Երկիր՝ հիմանց տատանելով, սաստիկ դղրդէր,
 Վարագոյր տաճարին վերուստ ի վայր պատառէր,
 Մահ անմահիդ մահկանացուաց յայտնի քարոզէր:

Քամք աստեղաց սգաւորեալ ի սուգ նստէին.
 Ընդ խաւարիլ արեգական ինքեանք լռէին,
 Զօրք հրեղինաց մի առ միով յերկիր ճեպէին,
 Զքեզ ի խաչին տեսեալ՝ Տե՛ր եւ Աստուա՛ծ կարդային:

Պոչելով անդ՝ է՛լի, է՛լի՝ փառակցին քո հօր,
 Հալածեցին գիշերն ի մէնջ՝ ծագելով նոր օր,
 Որով յայտ (յ)անդիմանեցաւ բանսարկուն հօր,
 Ի յահէն փախուստ արշաւէր՝ մնալով անգօր:

Իջիր դու բանական հոգով, ուր էին կապեալ
 Հոգիք նախահարցն ի դժոխս՝ յոյժ տարակուսեալ,
 Զոր եւ կանուխ գալուստին քո՝ նոցա ծանուցեալ.
 Զմիտս նոցին անջինջ գրով կայր տալաւորեալ:

Սուրբ յարութեամբ քո վերածեր զԱզամն առաջին
 եւ ընդ նմին ազատեցեր ծնունդս նորին,
 Որով զուարճացեալ ցնձան բանակըք վերին,
 Քանզի նոքօք լցեր զթիւ անկելոց դասին:

Ի ԴԷՄՍ ՍՈՒՐԲ ՀՈԳԻՈՅՆ

Սուրբ հոգի, անսուեր լուսատու եւ լոյս,
 Անվայրափակ արեւ, անկելոյս իմս յոյս,
 Ծխով մեղաց սեւացաւ զհոգի գերոյս,
 Լուսաւորեալ գերիս, փայլեցո՛ղ զէտ լոյս:

Անձն իմ որպէս երկիր ջրոյդ ծարաւի,
 Ուստի կարդամ առ քեզ լուր վաղվաղակի,
 Զի թէ անփոյթ առնես՝ անձն իմ նուաղի,
 Իբրու խոսպան այգի փուշ պտղաբերի:

Բենոյդ աղաղակեմ՝ մի՛ դարձուցաներ
 Զերեսս քո յինէն, ո՛վ դու անկեղծ սէր,
 Իմ աղետիցս գոյժ մի՛ անտես առներ,
 Ապա թէ ոչ կորուսեցելոցն եմ ընկեր:

Գերոյս լեր օգնական, ո՛վ դու Սուրբ հոգի,
 Որով մէզ խաւարին յինէն փառատի,
 Ձի ճանապարհ վերնոյն Երուսաղէմի
 Քոյին նպաստութեամբ ինձ առաջնորդի:

Ինձ լսելի արա ցնծութեան ձայն քո,
 Թէ՛ եկ առ իս, ազնիւ ծառայ իմ յարգոյ,
 Ի քեզ անկայ յորովայնէ մօր իմոյ,
 Ուրեմն եւ զիս հրաւէր ձայնիւ բերկրեցո՛:

Սուրբ եւ մաքուր անուամբ թէ կեցուցես զիս,
 նաեւ ողորմութեամբ փրկես զգերիս,
 Յայն ժամ յայտ (յ)անդիման իսկ ծանուցանիս,
 Ինձ՝ շնչին ծառայիս, Տէ՛ր, բացափայլիս:

ժ

Ի ԴԻՄԱՅ ՍՈՒՐԲ ՀՈԳԻՈՅՆ

Սահման սիրոյ երկնածորան, որ ի վերուստ ծագեցար,
 Հանգոյն մեղրածաշակ շրոյ՝ հողեղինաց արբուցար,
 Ո՛ր, լոյսդ անստուեր երրորդ ժամու՝ մետասանիցն ցուցար,
 Առ ի վերուստ իբրեւ զցօղ իմաստ քոյին կաթեցաւ, կաթեցաւ:

Անմահ բանին հօր փառակից, դու համագոյ Սուրբ հոգի,
 Որք սպասեալ հօր աւետեաց անսուտ բանին կենդանի,
 Ո՛ր, ուստի հրաքատակ երկնից սիրաշարժ, ո՛վ բաղձալի.
 Առ ի վերուստ իբրեւ զցօղ իմաստ քոյին կաթեցաւ, կաթեցաւ:

Բարունեաց լցուցիչ աղբիւր՝ աննիազ, առատահոս,
 Տուիչ թարգմանութեան լեզուաց՝ յայտնիչ խորոց բարբերոյս.
 Ո՛ր, նաեւ յոմանց խաւար մտաց լուսաւորիչ մշտալոյս,
 Առ ի վերուստ իբրեւ զցօղ իմաստ քոյին կաթեցաւ, կաթեցաւ:

Գումար դասուց մետասանից քեզ սպասեալ մնային
 Ի վերնատանն՝ ակն ունելով ըստ խոստման Սուրբ Միածնին,
 Ո՛ր, ի ժամ իշման քո առ նոսա՝ պարառելով հրճուէին,
 Առ ի վերուստ իբրեւ զցօղ իմաստ քոյին կաթեցաւ, կաթեցաւ:

Իմանալի կենաց վտակ, դու կենսատու ամենից,
 Որ եւ զարդարեցեր շնորհիւ զդասըս մետասանից,
 (Ո՛ր), ուստի զհոտ քո տարածեալ սփռեցաւ ծագս բնաւից.
 Առ ի վերուստ իբրեւ զցօղ իմաստ քոյին կաթեցաւ, կաթեցաւ:

Սրբացուցիչ հոգ(ւ)ոց մերոց, ո՛վ Սուրբ Հոգի գերունակ,
 Միշտ օրինես լուսազարդիք՝ անհամեմատ եւ անքանակ,
 Ո՛ր, յարկ առնելով երեքանձնեայ եւ բնութեան միայնակ,
 Առ ի վերուստ իբրեւ զցօղ իմաստ քոյին կաթեցաւ, կաթեցաւ:

ԺԱ

ՆՈՐԻՆ ԱՍԱՅԵԱԿ ԽՐԱՏՕՐԷՆ

Սուտ, անցաւոր, պատիր կենաց, անձն իմ, քանի՞ մէկ խարիս,
 Պանդխտացեալ ի կեդարեան մութ վրանի բնակիս,
 Արդ, վերջապես մեռանելով դու ի հողոյ վիճակիս,
 Որով զազիր, գարշ եւ վատթար մարմնով ի հողոյ վիճակիս:

Բենակիր սուրբ առաքեալ Պօղոս զքեզ խրատէ.
 Ո՛չ զբաղել սիրով կենոյս պարսաւելոյ՝ յորդորէ,-
 Գեղաշէն վերինըն Սիօն գնալ՝ քեզ միշտ խրատէ,-
 -Ոչ ունիմք մեք քաղաք աստէն մեզ մնալոյ,- բարբառէ:

Իսկ Սողոմոն համանման մեծաւ փողով գոչէ զայս.
 - Ունայնութի՛ւն ունայնութեա՛նց, վարկպարագի է կեանս այս,
 Սարսափելի մեծ ատենին խղճահարեալ զղջանաս,
 Բայց անօգուտ ապաշումամբ, քանզի աստէն խոտանաս:

Վայր ի վերայ վայր կարդաս,
 Անձն իմ, քեզէն ողբալի,
 Բինոյն երեսացն վարեալ,
 Գիւաց լինիս փարելի:
 Արդ, մի՛ մնար դու, ո՛վ անձն իմ,
 Պարտաւոր մեղաց գերի,
 Եպերենաց քոյր հաշիւն
 Տո՛ւր աստէն զղջմամբ սրտի:

ԺԲ

ՆՈՐԻՆ ԱՍԱՅԵԱԼ Ի ԴԷՄ ԱՆՁԻՆ ԻԻՐՈՅ

Արդ, ընդէ՞ր տրտում ես, սիրտ իմ վարանեալ, աւա՛ղ,

Կամ թէ ընդէ՞ր խռովեա զիս յուսահատեալ,

Խոստովանիր¹⁹ Քրիստոս փրկիչ բարերար, անձն իմ.

Յուսա՛ ի նա, զի նա է կեանք կեցուցիչ,

ո՛հ, ո՛հ, մեղաց ազատիչ:

Նա որ վասն իմ ազատութեանն սակի, աւա՛ղ,

Ոչ գարշեցաւ առնուլ մարմին մեղսալի,

Մի՛ երկբայիր, թէ զքեզ փրկել ոչ կամի.

Յուսա՛ ի նա, զի նա է կեանք կեցուցիչ,

ո՛հ, ո՛հ, մեղաց ազատիչ:

Աստուածն բան մարմնով հովիւ կոչեցաւ, աւա՛ղ,

Սիրով քոյին անիծից բարձրացաւ,

Այլ եւ ազդու սրով սաստիկ խոցեցաւ.

Յուսա՛ ի նա, զի նա է կեանք կեցուցիչ,

ո՛հ, ո՛հ, մեղաց ազատիչ:

Որոյ վիրաց կրկին վտակ մաքրարար, աւա՛ղ,

Արին եւ ջուր բղխեաց՝ մեղաց սրբարար,

Յնձա՛, սիրտ իմ, զի նա է քեզ հաշտարար յաւէտ.

Յուսա՛ ի նա, զի նա է կեանք կեցուցիչ,

ո՛հ, ո՛հ, մեղաց ազատիչ:

Ի ԴԷՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ

Սրբուհի կո՛յս՝ համատարած արարածոց արարչին

Դու ես ծնող անախտարար՝ բարձո՞ղ երկանց եւային,

Յո՛յս իմ, անարատ կոյս:

Անքանակ միութեան խառնարան՝ անժամանակ փեսային,

Տաղաւար հօրն երկնաւորի ազատարար զաւակին.

Յո՛յս իմ, անարատ կոյս:

¹⁹ Բնագրում խոստովանիմ:

Բենոյն իջեւան թագունի՜ տապան կենսունակ բանին,
Ծա՛ռ կենաց՝ տնկեալ, Մարա՛մ, աներկեւան դրախտին.

Յո՛յս իմ, անարատ կոյս:

Պերագոյն երկնաձիր հացին գերամբարձ սեղան նորին,
Աշտանակ ոսկեղէն՝ կերտեալ լուսընկալ նոր խորանին.

Յո՛յս իմ, անարատ կոյս:

Իմանալի տնկոյն ստեղ՝ բարունակ սուրբ ողկուզին,
Սրովբէից տարփալի տաճար, ամպ թեթեւ՝ կո՛յս տիրածին.

Յո՛յս իմ, անարատ կոյս:

Սիրաշարժ հայրառաք բանին, տալիթա՛յ, լոյս լուսածին,
Ջուր կենաց՝ պասքեալ բնութեանս, յորդարուխ սուրբ դրախտին.

Յո՛յս իմ, անարատ կոյս:

Վանիչ խաւարի մթութեան,
Անհամեմատ կո՛յս Աստուածածին,

Բամից արարչին լուսոյ

Դուռն երկնամոյժ տաճարին.

Յո՛յս իմ, անարատ կոյս:

Անպարագիր արփոյն շաւիղ,

Պարագրող կո՛յս անքնին,

Երկնային դասուց գեր ի վեր

Տիրամայր կոյս՝ մայր բանին.

Յո՛յս իմ, անարատ կոյս:

ԺԴ

Ի ԴԻՄԱՅ ԱՐԲՈՅՆ ՍՏԵՓԱՆՈՍԻ

Սուրբ Ստեփանոս՝ քաղցրաձայն հաւ,

Ակնաբաց զիտես ընդ հարաւ,

Հազարապետ բանին անբաւ.

Սուրբ Ստեփանոս՝ մաքրամիտ հաւ.

Միածնին անարատ վկայ,

բարձրուղեշ արմաւ:

Արդ դու խաշելոյն խաշակիր,
 Արդիւնաբեր մշակ ընդիր,
 Քո սուրբ արիւնդ հեղաւ (յ)երկիր,

Սուրբ Ստեփանոս աստուածակիր,
 Բանին հօր եւ հոգւոյն տաճար,
 Վկա՛ յ գերընտիր:

Բամեալ քարինոս որպէս շուշան,
 ԶՅիսուս տեսեր դէմ (յ)անդիման,
 Կանգնեալ ընդ յաջմէ հօր էական,
 Սուրբ Ստեփանոս՝ գուշակ գարնան.
 Անմարմնոց դասքն ի հանդէս քո
 պարառեալ ցնծան:

Քերագոյն՝ նման անմարմնոց,
 Հանդիսադիր եղել սրբոց,
 Որպէս զգառն ի մէջ գայլոց.
 Սուրբ Ստեփանոս, դու հայր սրբոց,
 Սաքրող աղ համեմիչ նեխեալ մեր
 հոգւոց:

Ի հանդիսի քո կատարման
 Ժողովք հրէից գումարեցան,
 Սողոս կամէր զլոյսդ անխափան
 Սուրբ Ստեփանոս, շիջանիլ [զայն].
 Քեզ բացեալ յերկնից պատուհան
 եւ լոյս ցնծութեան:

Սիրով հոգւոյն գոլով լցեալ,
 Եղեւ երկնից դուռն բացեալ,
 Յիսուս անդուստ խրախուսեալ.
 Սուրբ Ստեփանոս՝ շնորհիւ լցեալ,
 Սրբասուն մարմնոյդ հոյլք վերին
 ի պատիւ իջեալ:

Վարդագոյն կաթիլք քո արեան,
 Աննման մարմնոյդ որ հեղան,
 Բամից ցաւոց մեր սպեղան,
 Սուրբ Ստեփանոս՝ ցող քաղցրութեան,
 Ծովածուփ կենցաղոյս ունայն
 փրկառիթ տապան:

Գու իսկ ուռկան բանին կենաց
 Արկիր ի ծով հոգիս մարդկանց,
 Պօղոս կարգիւ հանէր ի բաց.
 Սուրբ Ստեփանոս՝ աղբիւր կենաց.
 Քարոզութեամբ քո դասեցեր
 Ընդ հրեշտակաց հոգիս մարդկանց:

Երկնաձիր պարգեւաց երկիր,
 Տապանակ՝ ոսկեայ, կենսակիր,
 էական այգոյն գերընտիր.
 Սուրբ Ստեփանոս՝ մշակ ընտիր,
 Քեզ աղաչեմ բարեխօսեա՛
 բանին գերընտիր:

ԺԵ

Ի ՎԵՐԱՅ ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻՆ ԳՐԻԳՈՐԻ
 Ի յելից կուսէ հրաւէր հարսանեաց
 Առաքելաշնորհ բանիւ քարոզեաց,
 Հարսնարանին մեզ պարակից արտադրեաց
 Սուրբն Գրիգոր Լուսաւորիչ Պարթեւաց,
 Զոր ի մարմնի անմարմնապէս գեր փայլեաց:

Սրբութեամբ ընկալաւ լուծ կենարարին,
 Արօրապէս հերկեաց զսիրտ արքային,
 Սերմն կենաց բանին էառ ի նմին,
 Սուրբն Գրիգոր Լուսաւորիչ Պարթեւաց,
 Զոր ի մարմնի անմարմնապէս գեր փայլեաց:

Անմահութիւնս մեր աղն պատուական
 Խառնեալ (յ)եղաշրջեաց սուրբ անապական,

Ձի ծանտրութիւն աղին կրեաց մեզ փոխան
 Սուրբն Գրիգոր Լուսաւորիչ աննման,
 Որով եղաք շնորհաց հոգւոյն կայարան:

Բենւոյն բանիւ ի յանձն էառ զկիրք խաշին,
 Մեզ կարապետ եղեւ երկնի կամարին,
 Խնդրեալ եգիտ սուրբ մարգարիտն այն անգին,
 Սուրբն Գրիգոր Լուսաւորիչ [մերային]
 Ազգս Հայոց կոչեաց սեղան սուրբ հացին:

Գեղեցկապէս շրջէր լերանց գագաթան,
 Ձի Եսայի ետես ի վաղ վաղորդեան.
 Բարձրաբարբառ փողէր համբաւ հաշտութեան
 Սուրբն Գրիգոր Լուսաւորիչ սրբազան.
 Իսկապէս նոր արեւ մեղաց մթութեան:

Իմանալի որթոյն ողկուզ սուրբ ընտիր,
 Գինի ուրախարար շնորհաց՝ գերընտիր,
 Որով զմայլեցոյց զմեզ լիալիր.
 Սուրբն Գրիգոր Լուսաւորիչ բարելիր
 Բանիւ շնորհաց արար մեզ աստուածակիր:

Սուրբ բերանոյն ծորէր ոտին՝ ցաւոց դեղ,
 Յորդորելով, թէ՛ մտերո՛ւք դուռն ընդ նեղ,
 Ազգս Հայոց ծնաւ ողջոյն զէտ բիւրեղ,
 Սուրբն Գրիգոր Լուսաւորիչ արփնագեղ
 Տարամերժեաց մեզ ի ռահէն մահատեղ:

Վառեա՛ լուսով քոյին,
 Անտես միտք հիքոյս,
 Բախացո՛ միտք հիքոյս,
 Դառնալի ոգւոյս,
 Ահա անկեալ փարիմ
 Ի Պատուական քոյս,
 Ո՛վ սուրբ Գրիգոր,
 Միջնորդ լեր վասն իմ խեղճոյս,
 Երջանիկդ պաղատիմ
 Տալ ինձ շնորհաց լոյս:

ԺԶ

Ի ԴԷՄՍ ԱՆԱՌԱԿԻՆ

Ի հայրենի գթոյն տարամերժեցայ,
 Հայրենատուր շնորհացն վատնող գտայ,
 Ընտանի խնամոց նորին հեռացայ,
 Ի թակարդ թշնամոյն անկեալ մահացայ:

Սառուցեալս ի սիրոյ կենսառիթ տեղւոյն
 Տարադէպ մերժեցայ զօրաց հրարուն,
 Քանզի ցանկալով մահածին պտղոյն՝
 Անկայ ի ձեռս անմարմին շարին անքուն:

Անհնարին դիմօք, յարաժամ ոգով
 Շրջապատեալ եղէ մեղսամած մտով,
 Վարեալ արգիլեցայ կալանս՝ լի բոցով,
 Ուրանօք հուր անշէջ անլոյս մնալով:

Բամբ խաւարասէր անհաշտ թշնամեաց
 Յաւէտ զիս ընդ իւրեանս ունին ակնարաց,
 Օր ըստ օրէ փութան հնարս տանջանաց,
 Առադրեն լալ աշաց, կրճտել ատամանց:

Գերիս անմխիթար վարանեալ այսպէս,
 Միշտ ցանկայի եղջերամբ յագել խողապէս,
 Ուստի զելսն իրացն եղել հանդէս,
 Թէ զիս՝ րդ փրկիցիմ անմարմին մայլէս:

Իսկ իմ եկեալ ի միտ՝ առ այն խորհելով,
 Թէ քանի՛ք կան վարձկանք հօրս ընթեր կալով,
 Դարձայց եւ ես՝ մեղա՛յ առ քեզ՝ գոչելով,-
 Ընկալ եւ զիս՝ ընդ ծառայս քո դասելով:

Սաստիկ սիրով դարձեալ առ նա ողբալով,-
 Քեզ առաջին մեղա՛յ, հա՛յր իմ,- գոչելով,
 Ուստի նա բնական գթոյն շարժելով
 Ել ընդ առաջ սիրով համբոյր ինձ տալով:

Վաղվաղակի ասէ՛ երթեալ փութացէ՛ք,
Արդ զեզն պարարակ զենեալ մատուցէք,
Բախացեալ այսօր հրճուեալ ցնծացէք,
Գարձման անառակի որդւոյն խնդացէք:

Ահա երէց եղբայրն իմ եկեալ ասէ,-
Պարգեւապերճ փառօք զիա՞րդ զարդարէ,
Եղեռնագործ ձեռացն զարդ շնորհէ,
Տալով իշխանութիւն ի թիւս մեր կարգէ:

Բարկացեալ լի ցասմամբ ի բաց հրաժարէ,
Առաջարկեալ զիւր արդիւնս ցուցանէր,-
Լաւ է ինձ յարաժամ բացեայ կալ՝ ասէր.
Ոչ մի վասն իմ շետուր, ձայնիւ բողոքէր:

Հիւժեալ որդոյ ասէ՛ միշտ մոլի²⁰
Յանկութեամբ շար գործոց վարեցաւ գերի,
Ուստի աւանդ քոյրին վատնեսցի ի մարմնի,
Յագմամբ քաղցր եղջերին գոլով գայրենի:

Էական բնութեամբ հայրն բարերար
Ասէ՛ Ո՛վ դու որդեակ իմ, մի՛ բարկանար,
Սա մինչեւ ցայսօր որպէս մեռեալ կայր,
Այսօր կենդանացաւ, պարտ է քեզ խնդալ:

²⁰ Հավանաբար տողում մի բան պակաս է:

